

HISTORIAN YSTÄVÄ

HISTORIAN YSTÄVÄIN LIITON TIEDOTUSLEHTI 1/2008

Toimittaja Jyrki Vesikansa. Puh. 09-777 3074, sähköposti jyrki.vesikansa@kolumbus.fi. Os. Lokitie 43 A 3, 00980 Helsinki.
Historian Ystävien Liiton kotisivut <http://pro.tsv.fi/hyl>. Vammalan Kirjapaino Oy.

Henkilöt palaavat historiaan

■ *Kansallisbiografian* kymmenen osan valmistumista juhlittiin joulukuussa Ritarihuoneen vaakunoiden alla. Tulossa on vielä hake-misto-osa, sillä kuuden tuhannen "päähenkilön" ohella teossarjassa viitataan kymmeneen tuhansiin muihin henkilöihin.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskus jatkaa tietojen päivittämistä. Tekeillä on myös elämäkertakokoelma yritysjohtajista – aluksi lähinnä vuorineuvokista – ja myöhemmin varmaan muitakin erikoisteoksia.

Mittava urakka symboloi henkilöiden, ihmisten paluuta historiantutkimukseen; itse historiasta he eivät ole tietenkään koskaan kadonneetkaan. Välillä oli muodissa ns. rakenteiden korostaminen siihen mittaan, että esimerkiksi kolmiosaisessa *Suomentaloushistorias* ei mainittu 1900-luvulta kuin vahingossa pari ihmisen nimeä. Lautastandardit ja bruttokansantuotteet syntyivät siis itsestään, käsin koskematta.

Ihmisten mainitsemisen synnillisyyttä ja epäetieteellisyyttä korostettiin luomalla kauhukuva aiemmasta historiankirjoituksesta ja varsinkin -opetuksesta. Siinä kuulemma yksinomaan kuninkaat ja kenraalit – tietenkin miehet – seikkailivat vuosilukujen keskellä. Kuvaus ei päde edes *Mantere-Sarvan* klassikkoon, saati aiempaan historian-tutkimukseen.

Todellisuudessa etenkin suomenkielisen historiantutkimuksen valtavirraksi syöpyi jo sata vuotta sitten kollektiivinen, **Karl Lamprechtin** innoittama suuntaus. Sitä edustivat mm. **Väinö Voionmaa**, **Gunnar Suolahti**, **Heikki Waris** ja **Eino Jutikkala**. Ehkä taustalla oli sekin, että suomenkielisestä rahvaasta oli vaikea nostaa esiin yksittäisiä sankareita, kun talonpojan persoonallisuudesta jäi lähteitä lähinnä käräjillä. Ensisijaista oli silti yhteisöjen ja toiminnan puiteiden merkityksen havaitseminen.

Kollektiivinen historianäkemyks ei kuitenkaan kiistä yksilöiden merkitystä. On vain nähtävä jokaisen toimivan tietyissä puitteissa. Gunnar Suolahti julkaisi jopa **G.Z. Yrjö-Koskisen** elämäkerran.

Rakenteita liioittelevan suuntauksen mukaan "olisi löytynyt toinen **Urho Kekkonen**, jos tuntemamme kajaanilainen koululainen olisi kaa-tunut Mäntyharjulla 1918". Tuskin Suomen, saati maailmanhistorian suuri linja olisikaan tällöin muuttunut. Silti UKK vaikutti aika lailla reitin yksityiskohtiin.

Kansallisbiografian päätoimittaja, prof. **Matti Klinge** kärjisti, että teossarjassa "ei ole yhtään prosenttilukua". Saattaa niitä tarkkaan ottaen olla; monissa elämäkertoissa kuvataan jopa liikaa eri organisaatioiden vaiheita ja kovin vähän niitä johtanutta ihmistä. Prosentit, liikevoitot ja divisioonien vahvuudet on aina hyvä tuntea ennen elämäker-

ran kirjoittamista. Olisi silti etsittävä ihmistä numeroiden takaa.

Yli sadan elämäkerran kirjoittajana olen tietenkin hieman jäävi arvioimaan tulosta. Vaikea olisi tosin jäävintöntä historian tuntijaa löytääkään, niin laajasti alan väki on osallistunut talkoisiin. Toimituksen ohella harva lienee sitä paitsi ehtinyt lukea läpi koko elämäkertojen sarjaa **Eero Aakusta** ja **Ida Aalbergista Hugo Östermaniin**.

Tekstien taso vaihtelee väistämättä, mistä **Paavo Lipponen** huomautti Ritarihuoneen juhlapuheessaan. Heikoimmillaan on vain kirjoitettu *Kuka kukin on*-teoksen henkilöti-dot täysin virkkein. Enimmäkseen tekstit ovat kuitenkin erinomaisia. Lueskelemalla aika ajoin vaikka summittaisesti *Kansallisbiografiaa* saa hyvän käsityksen mitä erilaisimpien ilmiöiden kehityksestä. Henkilöihin perehtymisen ohella.

Mukana on myös Suomen vaiheisiin vaikuttaneita ulkomaalaisia, miten rajan vetääkään. Ehkä monarkismin ja feminismin yhteisvaikutuksesta Suomen hallitsijoiden puoliset ovat saaneet oman artikkelin silloinkin, kun he eivät ole ehkä tienneet juuri mitään Pohjanlahden itäpuolisista maakunnista.

Vaikea on sen sijaan ymmärtää *Kalevalan Ainin* tai *Väinämöisen* esittelyä. Jos satuolentoja oli kuvattava kuin todella eläneitä ihmisiä, niin missä olivat **Jussi Jukola** ja **Akseli Koskela**?

Eihän *Kansallisbiografia* halpa ole, mutta investointi kantaa sukupolvien yli siinä kuin oman isäni aikanaan ostama *Kansallinen elämäkerrasto*.

Jyrki Vesikansa

Liiton vuosikokous 5.3. kello 17.30

Historian Ystävien Liiton vuosikokous on Cafe Hausenissa **keskiviikkona, 5.maaliskuuta kello 17.30**. (Osoite Kansallisarkisto, Rauhankatu 17, Helsinki). Käsitellään sääntömääräiset asiat.

Kokouksen jälkeen on keskustelutilaisuus, johon pyritään saamaan alustajaksi Vuoden historiateos-kilpailussa menestynyt tekijä. Tarkempia tietoja helmikuun puolivälistä alkaen liiton verkkosivuilla. Kahvitarjoilua.

Tervetuloa!

KOTKANIEMESTÄ HUHTINIEMEEN

■ Historian ystäväin syysretki suuntautui Lappeenrannan seudulle. Aamukahvit nautittiin Elimäellä Moision kartanossa, jossa toimi takavuotuisina Väestöliiton kotisisaropisto. **Anneli Kuusen** johtama toiminta heijasti 1940-luvun ja aiempaakin näkemystä niin väestöpolitiikasta kuin sivistyneistön roolista; kotisarharjoittelijat asuivat valikoiduissa helsinkiläisperheissä. Toiminta oli omana aikanaan tuloksekasta.

Luumäen Taavetissa tutustuttiin venäläisten 1700-luvulla rakennuttamaan linnoitukseen, joka tunnetaan melko huonosti, sehän ei liity perinteiseen historiakuvaamme. Kunnantalossa on erinomainen pienoismalli hävinneestä varuskunnasta.

Salpalinjalla oivallettiin, miksi betonikorsujen konekiväärät asennettiin ampumaan muurin suojassa rintaman suuntaisesti. **Mari Kurkan** esitteli **Ellen** ja **P.E. Svinhufvudin** Kotkaniemen, joka on nykyään avoin kotimuseo ja hyvä esimerkki sadan vuoden takaisesta virkamiiehen huvilasta. Saatavilla oli myös aitoa Ellen Svinhufvud -kakkua.

Lappeenrannan linnoituksen kohteita esitteli tutkija **Anu Talka**. Ratsuväkimuseossa on pienessä tilassa paljon kiintoisaa esineistöä. Etelä-Karjalan museossa on ennen muuta suuri pienoismalli Viipurista 30.9.1939. Linnoituksessa nautittiin myös maukas lounas ja tunnelmallisessa Marjuskahvilassa lähtökahvit.

Välillä käväistiin Huhtiniemessä, jossa prof. **Mika Lavento** esitteli kohuttuja kaivauksia. Huhu "salaisesta kenttäoikeudesta" upotettiin pian käyntimme jälkeen, mutta varmaan kaivaukset kannatti tehdä. Niitä estellyt painostus tuntuu yhä oudolta.

Paluumatkalla pistäydettiin Luumäen asemalla, jonne sijoitetun **Wäinö Aaltosen Oikeustaistelun muistomerkin** kohtaloa selvitetään parhaillaan. Aseman luota Svinhufvud ja **Urho Kekkosen** lähtivät Siperiaan – toinen 1914, toinen 1961.

Yhden syyspäivän kuluessa ehdittiin siis nähdä paljon. Teemoja syvennettiin bussialustuksin. Ensi syksynä, alustavasti lauantaina 20.9., lähdettäneen päiväksi Tallinaan. (JVe)

Prof. Mika Lavento kertoo Huhtiniemen kaivauksista kuulijoinaan mm. Kyösti Tiainen, Tuula ja Gunnar Bärlund, Julia Burman, Tuula Holopainen ja Leo Saksala.

Viipurin valtava pienoismalli antaa tarkan kuvan kaupungista kohtalon hetkellä 30.11.1939.

Tutkija Anu Talka esitteli Lappeenrannassa vetävästi mm. ratsuväkimuseon.

TULEVIA TAPAHTUMIA

■ **Merkkivuosien 1808–09 tapahtumakalenteri** on hahmottumassa. Siitä ja merkkivuosista muutoin on tietoja verkkosivustolla www.1809.fi.

■ **Helsinki pe 18.1.2008 klo 10.00 – 17.00: Sisällissota ja kirkko 1918.** Tieteellinen seminaari, järjestäjinä kirkkohallitus ja Suomen kirkkohistoriallinen seura (SKHS) Helsingin yliopiston suuressa juhlasalissa.

Avaus arkkipiispa Jukka Paarma. Suomen kirkkohistoriallisen seuran tervehdys dos. Mikko Ketola.

Prof. Pertti Haapala: Kun kansankirkko hajosi...

– Kommentti prof. Hannu Mustakallio.

Prof. Pirjo Markkola: Kirkko, naiset ja sota.

– Kommentti dos. Marjo-Riitta Antikainen.

12.00–13.00 Lounastauko

Dos. Marko Tikka: Kirkko ja suojeluskunta. Järkiavioliitto, pakkoavioliitto vaiko epäpyhä allianssi?

– Kommentti dos. Mervi Kaarninen.

Prof. Yrjö Varpio: Lauri Salpakari ja Väinö Linnan pappiskuva.

– Kommentti dos. Esko M. Laine.

Dos. Ilkka Huhta: Valkoisen Suomen kirkko?

15.00–15.30 Kahvit.

Loppupaneeli: Olisiko kirkon pyydyttävä anteeksi? Mukana piispa Voitto Huotari (puheenjohtaja), päätoim. Matti Kallio-koski, päätoim. Reetta Meriläinen, elokuvaohjaaja Olli Saarela, prof. Irma Sulkunen, kansaned. Erkki Tuomioja.

■ **Lieksa su 27.01.2008 klo 15: Suomen sota ja sissipäällikkö Olli Tiainen.**

Esitelmätilaisuus Lieksan Vuonislahdessa Suomen sodan 200-vuotismerkkivuoden ja tulevan teatteriesityksen merkeissä Seurojentalossa. Esitelmöi fil. tri **Jukka Partanen** Joensuun yliopistosta.

Lisätietoja: Reino Kuivalainen, p. 0400 170 255, vuonis@vuonis.net.

■ **Asikkala ja Lahti to–la 7.2.–9.2.2008: IX SUOMALAISET HISTORIAPIIVÄT.**

Kolmipäiväinen tilaisuus alkaa torstaina Asikkalan Danielson-Kalmari -seminaarilla, perjantaina ja lauantaina luentosarjoja voi seurata kongressikeskus Fellmannissa Lahdessa.

Yhdeksättä kertaa järjestettävien historiapiivien pääteemana on Suomen sota. Muina teemoina Mika Waltari 100 vuotta, Suomalaiset ulkomailla ja vuoden 1918 perintö. Ruotsinkielisen ohjelman "Finska kriget – myt och verklighet" tuottavat Historiska Föreningen i Finland sekä Hanasaari ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus. Yritysosuudessa tarkastellaan 75-vuotiaasta Alkoa.

■ **Helsinki to–pe 21.–22.2. Europe in Upheaval** – "Eurooppa myllerryksessä". Kansainvälisen konferenssin Studia Generalia -luennot, Säätytalo, Snellmaninkatu 9-11, Helsinki.

To 21.2.2008 klo 18.00 – 19.30 prof. Max Engman suomeksi. Pe 22.2.2008 klo 18.00 – 19.30 prof. Karin Hageman englanniksi.

Vapaa pääsy, tervetuloa! Lisätietoja johanna.washholm@abo.fi

■ **Helsinki ma 25.2.2007: Tutkijan vastuu historian tutkimuksessa.**

Keskustelu, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki.

Vapaa pääsy, tervetuloa!

NÄYTTELYITÄ

■ **Helsinki 14.12.2007 – 26.3.2008: Rakas vihattu Ateena.**

Kansalliskirjaston Galleria, Unioninkatu 36 ma-pe 9–20, la 9–16.

"Otteita suomalaisen tutkijan Wilhelm Laguksen (1821-1909) elämästä". Näyttelyn toteutus: prof. Björn Forsén (Suomen Ateenan-instituutin johtaja 2004–2007) ja tutkija Pia Österman.

■ **Helsinki 15.1.2008 – 17.2.2008: Mikael Agricolan elämästä kertova näyttely.**

Postimuseo, Helsingin pääpostitalo, Asema-aukio 5 H. Museo on avoinna ma–pe 9–18, la–su 11–16. Näyttely koostuu kuvataiteilija Jaako Karjalan kuvituksesta sekä niihin liittyviä teksteistä. Näyttelyn on tuottanut Aboa Vetus & Ars Nova museo Turusta. Postimuseo on täydentänyt näyttelyä Mikael Agricolasta julkaistuilla postimerkeillä, vanhoilla aapisilla sekä lukemisasiheilla postikorteilla. Pääsymaksu on 4 ja 3 euroa, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi. Museossa on tyytyväisyystakuu. Jollei museovieras ole tyytyväinen näkemäänsä, museo hyvittää pääsymaksun.

■ **Porvoo 5.2.2008 – 31.12.2009: Vänrikki Stoolin tarinat – Fänrik Ståhls sägner.**

Vänrikki Stoolin tarinoihin liittyvä erikoisnäyttely J. L. Runebergin kodissa. Avoinna talvella ke–su klo 10–16 ja kesällä (2.5.–31.8.) päivittäin klo 10–16.

Lisätietoja: J. L. Runebergin koti, p. (019) 581 330, runeberg@porvoo.fi, www.porvoo.fi

■ **Työväen Arkisto** <http://www.tyark.fi/>. Nettisivuilta pääsee sen näyttelyihin, joissa esitellään esim. valokuvia Sortavalasta 1900-luvun alusta.

■ **Uuden Suomen verkkolehdestä** (www.uusisuomi.fi) esitellään *Viikon kuva*, johon on poimittu Suomen valokuvataiteen museossa järjestettäviä Uuden Suomen valokuvia 1930-luvulta alkaen.

Retki Madridiin kesäkuun alussa

Historian Ystäväin Liiton perinteinen kesämatka suuntautuu tänä vuonna Espanjaan. Madridin ja sen ympäristön ohella käydään ainakin Tolledossa.

■ Espanjassa on monta kiintoisaa historian kerrostumaa: antiikista ja arabien valloituksen ajoista Habsburgien ja Bourbonien suurvallan kautta 1900-luvun tapahtumiin. Sisällissota on ollut arka kysymys myös Espanjassa, samoin Francon kausi. Sen jälkeen maa on noussut kohisten keskeiseksi EU:n jäseneksi.

■ **Asiantuntijana** matkalla on dosentti **Aura Korppi-Tommola**, joka on asunut maassa ja toimittanut teoksen *Espanja – diktatuurista demokratiaan*.

■ **Ajankohta** on alustavasti keskiviikosta 4.6. sunnuntaihin 8. kesäkuuta. Kustannukset jäänevät alemmaksi kuin viime vuoden Kreikan-matkalla. Hintaan sisältyy lentomatka, majoitus, ainakin aamiainen ja lounas, paikalliskuljetukset, pääsyliput kohteisiin ja opastus.

■ **Lisätietoja** seuraavassa Historian Ystäväissä sekä liiton verkkosivuilla <http://pro.tvsv.fi/hyl>. Tietoja saa myös liiton sihteerialt Julia Burmanilta (yhteystiedot toisaalla), jolle voi myös ilmoittautua helmikuun 2008 alkupäivistä alkaen.

**Eino Jutikkalan
100-vuotismuistojuhla**

Avaus
kansleri Kari Raivio

**Suomalaisen Tiedeakatemian
Eino Jutikkalan historiapalkinnon
jako**

Palkinnonsaajan esitelmä
Kahvitarjoilu

Eino Jutikkalan henkilökuvaa ja elämäntyö
Eino Jutikkala ihmisenä professori Seppo Zetterberg
Akateemikko Eino Jutikkala professori Pertti Haapala

Ylioppilaskunnan Laulajien triplakvartetti
Ylioppilaslaulu, säv. J.H. Stuntz, san. Kivinen
Venematka, säv. Jean Sibelius, san. trad
Kaunehin maa, säv. Leevi Madetoja, san. Eino Leino

Kaupunki ja maaseutu
Pohjoismainen kaupunki: Suunnittelua, tuhoja ja tulipaloja
professori Marjatta Hietala
Uudenajan taloushistoria ja "uusi taloushistoria"
emeritusprofessori Yrjö Kaukiainen
Miksi talonpojan eikä maanviljelyksen historia?
professori Juha Siltala

Loppusanat
professori Kimmo Katajala

Ylioppilaskunnan Laulajien triplakvartetti
Hämäläisten laulu, säv. trad. san. J.H. Erkkö

Kuohuviini

Jutikkala -palkinto Viljo Rasilalle

Akateemikko Eino Jutikkalan sata-vuotispäivänä 24.10.2007 järjestettiin hänen muistojuhlansa Helsingin yliopiston juhlasalissa. Tilaisuuden avasi kansleri Kari Raivio pohtien lääketieteilijänä humanististen tieteiden asemaa. Ohjelmassa oli sekä Jutikkalan elämäntyön arviointia että hänelle läheisten tutkimuskenttien nykyisen tilan esittelyä.

Suomalaisen Tiedeakatemian perustaman Eino Jutikkalan historiapalkinnon sai ensimmäisenä prof. Viljo Rasila. Palkintoesitelmässään hän pohti mm. sitä, miksi Väinö Linna siivutti trilogiassaan lähes tyystin entisen maaseudun todellisen köyhälistön – rengit, piiat, muonamiehet, loiset. Keskushenkilöksi nostetaan sen sijaan "kahden hevosen omistaja Akseli Koskela", torpparin poika ja aihepiiriin paras tutkija huomautti.

Jutikkalan keskeisissä tutkimuskohteissa riittää siis edelleen selvitetävää ja kerrottavaa. (JVE)

Alko kiinnosti vuosijuhlassa

■ Historian Ystävien Liiton vuosijuhlassa G.Z. Yrjö-Koskisen syntymäpäivänä 10.12. dos. Martti Häikiö kertoi Alkon historiasta ja toimitusjohtaja Jaakko Uotila yrityksen nykypäivästä.

Häikiön kaaviot alkoholin kulutuksen noususta ja sen seurauksista hätkähdyttivät ja herättivät vilkkaan keskustelun. Tämä ei sentään estänyt nauttimasta sivistyneesti hyvää viiniä maukkaan jouluterian kera mukavassa seurassa.

Palkittuja teoksia esillä huhtikuussa

■ Liiton perinteinen palkittujen historiateosten esittelytilaisuus on 16. huhtikuuta kello 17.30 Cafe Hausenissa Kansallisarkistossa. Keskustelua ja kahvitarjoilua. Tarkempia tietoja seuraavassa Historian Ystävissä ja liiton verkkosivuilla, mutta merkitse jo kalenteriin!

Liiton jäsentiedotus

Historian Ystävien Liiton toiminnasta kerrotaan ensi sijassa *Historian Ystävissä*. Säilytä siis lehti ainakin tapahtumiin saakka.

Liiton kotisivut ovat [www-pro.tsv.fi/hyl](http://www.pro.tsv.fi/hyl). Ne pyritään pitämään jatkuvasti ajan tasalla. Siellä julkaistaan myös tuoreeltaan *Historian Ystävä*. Sieltä lehti siis löytyy, jos se sattuisi hukkumaan.

Tietoja saa myös *sibteeriltämme Julia Burmanilta*, joka on parhaiten tavoitettavissa Tieteiden talolta keskiviikkoisin klo 16-17 ja torstaisin klo 10-12 puhelimella 09-22869351. Faksinumero on 09-22869266 ja sähköpostiosoite sbs@histseura.fi. Postiosoite on Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki.

